

Gyventojų informavimas apie jonizuojančiąją spinduliuotę: Lietuvos žiniasklaidos publikacijų turinio tematinės įvairovės vertinimas

Ausma Sprudzanaitė

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas
ausma.sprudzanaite@mf.stud.vu.lt
<https://ror.org/03nadee84>

Donatas Austys

Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas
donatas.austys@mf.vu.lt
<https://ror.org/03nadee84>

Santrauka. Įvadas. Žiniasklaida, atliekanti svarbų vaidmenį formuojant visuomenės informacinį lauką, krizių kontekste yra tarpininkas, perduodantis ekspertų informaciją plačiajai visuomenei. Kadangi sudėtinga dabartinė geopolitinė situacija išryškino komunikacijos svarbą krizinėse situacijose, šio tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos žiniasklaidoje pateikiamos informacijos, susijusios su radiacine sauga, tematinę įvairovę. **Metodai.** Atlikta 322 žiniasklaidos publikacijų kokybinė turinio analizė, aprėpianti temas, susijusias su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, jonizuojančiosios spinduliuotės poveikiu sveikatai, radiacinės saugomis priemonėmis bei visuomenės pasirengimu branduolinės avarijos atveju karo kontekste. Įtrauktos delfi.lt, 15min ir lrt.lt naujienų portalų publikacijos, atitinkančios tematiką. **Rezultatai.** Daugiau nei pusėje publikacijų (61,8 proc.) minimi ore aptinka-

Received: 12/12/2024. Accepted: 01/06/2025

Copyright © 2024 Ausma Sprudzanaitė, Donatas Austys. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

mi jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai. Iš jų didžioji dalis (66,5 proc.) siejami su atominė energetika. Dirvožemyje, vandenyje, maiste ir medicinoje naudojami jonizuojančios spinduliuotės šaltiniai minimi atitinkamai 6,8 proc., 14,6 proc., 4,0 proc. ir 5,9 proc. publikacijų. Daugiau nei pusėje (59,01 proc.) publikacijų minima radiacinė sauga, trečdalyje (32,3 proc.) minimas pasiruošimas branduolinės avarijos atveju. Jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio sveikatai, radiacinės saugos priemonių ir pasiruošimo branduolinės avarijos atveju temos portaluose lrt.lt, 15min.lt ir delfi.lt nagrinėjamos panašiu dažnumu ($p > 0,05$). **Išvados.** Nors didžiausiuose Lietuvos naujienų laikraščiuose (portaluose) pateikiama įvairios informacijos apie jonizuojančią spinduliuotę, jos poveikį sveikatai, radiacinę saugą ir pasiruošimą branduolinės avarijos atveju, pastebimas ryškus tematinis disbalansas – oru sklindantys jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai minimi neproporcingai dažniau nei kiti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai; dalyje publikacijų stebimas turinio dramatinizavimas, kuris gali sukelti nerimą ar paniką visuomenėje. **Pagrindiniai žodžiai:** radiacinė sauga; branduolinė avarija; jonizuojanti spinduliuotė; žiniasklaida; turinio analizė.

The Awareness of Population about Ionizing Radiation: Lithuanian Mass Media Content Variety Analysis

Abstract. Background. Mass media have an important role in shaping the public information field. In times of crises, mass media acts as a mediator which could deliver expert knowledge to society. Challenging the current geopolitical situation emphasized the mass media importance. Therefore, the aim of this study is to assess the thematic content variety of information related to radiation safety in Lithuanian mass media. **Methods.** A qualitative content analysis of 322 mass media publications was conducted, while focusing on sources of ionizing radiation, health effects of ionizing radiation, radiation safety measures, and public preparedness in the context of a nuclear accident or war. Publications from the mass media portals delfi.lt, 15min and lrt.lt were included in this content analysis. **Results.** More than half of the publications (61.8%) mention sources of ionizing radiation found in the air. The majority of those (66.5%) are associated with nuclear energy. Sources of ionizing radiation used in soil, water, food and medicine are mentioned in 6.8%, 14.6%, 4.0% and 5.9% of the publications, respectively. Additionally, more than

half (59.0%) of the publications mention radiation safety, and one third (32.3%) mentions nuclear accident preparedness. The topics of the health effects of ionizing radiation, radiation safety measures and nuclear accident preparedness are discussed with a similar frequency in *lrt.lt*, *15min.lt* and *delfi.lt* mass media portals. ($p>0.05$). **Conclusions.** Although the largest Lithuanian mass media portals provide a variety of information about ionizing radiation, effects on health, radiation safety and nuclear accident preparedness, a thematic imbalance is observed as airborne sources of ionizing radiation are mentioned more often than others. In some publications, (over)dramatization of content is observed, which may cause anxiety or panic in society.

Keywords: radiation safety; nuclear accident; ionizing radiation; mass media; content analysis.

Įvadas

Šiuolaikinėje visuomenėje periodinė žiniasklaida privalo ne tik nuolat stebėti aktualijas, bet ir taikytis prie rinkos principų, nes tai lemia jos išlikimą, aktualumą bei finansinį stabilumą (Zolubienė, 2014). Johnas McManus išskyrė du modelius, kuriais remiantis įvykiai tampa naujienomis: rinkos nulemtas naujienų modelis (angl. *market model* / *market-driven journalism*) bei žurnalistikos principais pagrįstas modelis (angl. *journalism-as-a-public-service model*). Abu modelius jungiantis esminis veiksnys – auditorijos dydis, kurį norima pasiekti (McManus, 1994). Nepaisant skirtingų nuomonių dėl žiniasklaidos poveikio masto, daugelis tyrėjų sutaria, kad žiniasklaida, tiesiogiai ar netiesiogiai, daro reikšmingą įtaką visuomenės prioritetams ar reakcijoms į politinius bei socialinius reiškinius (Okechukwu, 2023).

Žiniasklaidos įtaka visuomenės požiūriui į tam tikrus reiškinius ypač atsiskleidžia, kai sprendimų priėmimas turi būti grindžiamas ne tik emocijomis, bet ir racionaliais, kartais – ir mokslu pagrįstais argumentais. Krizių metu žiniasklaida veikia kaip tarpininkas, perduodantis ekspertų informaciją plačiajai visuomenei ir formuojantis jos suvokimą bei galimas reakcijas (McQuail, 2010). Todėl, siekiant išsamiai analizuoti

žiniasklaidos vaidmenį branduolinių avarijų metu, būtina apibrėžti, kas yra jonizuojančioji spinduliuotė, kokie jos šaltiniai egzistuoja ir kokias rizikas ji kelia tiek aplinkai, tiek ir visuomenės sveikatai.

Žemėje jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai egzistuoja tiek dirbtinės, tiek ir gamtinės kilmės (Puckett ir kt., 2025). Nors spinduliuotės šaltiniai gamtoje egzistuoja natūraliai, tačiau antropogeninė veikla (ypač branduolinė energetika, pramonė ar medicina) žymiai išplečia egzistuojančių šaltinių diapazoną ir keliamas rizikas sveikatai. Vienas iš dažniausiai gyvenamoje aplinkoje sutinkamų gamtinių jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių – radonas: bekvapės, bespalvės inertinės radioaktyviosios dujos, kurios ilgalaikėje perspektyvoje gali daryti reikšmingą poveikį sveikatai (Eidy ir kt., 2025). Tuo tarpu dirbtinės kilmės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai, tokie kaip atominės jėgainės, tampa ypač aktualūs karo ar geopolitinės įtampos metu. Istorinė patirtis bei dabartinė geopolitinė situacija liudija, kad pasauliui nuolat kintant visuomenė turi būti pasirengusi įvairioms grėsmėms, tarp jų ir toms, kurios ilgai buvo primirštos – pavyzdžiui, branduolinėms avarijoms (Sharifi ir kt., 2022). 2025 metų duomenimis, pasaulyje veikė 439 branduoliniai reaktoriai (World Nuclear Association, 2025). Nors Pasaulio branduolinės energetikos asociacija (angl. *World Nuclear Association*) teigia, kad branduolinė energija yra saugus bei tvarus energijos šaltinis, branduolinėje energetikoje įvykusios katastrofos parodė, kad tokios avarijos turi reikšmingą poveikį tiek gamtai, tiek visuomenės sveikatai, psichinei, socialinei ir fizinei gerovei. Didžiausios pasaulyje branduolinės avarijos Trijų mylių saloje (1979, JAV), Černobylyje (1986, Ukraina), Fukušimoje (2011, Japonija) parodė, kokių nenumatytų iššūkių, susijusių su avarijos koordinavimu, komunikacija, likvidavimu šalys sulaukė. Remiantis šalių patirtimi, naujausi moksliniai tyrimai nagrinėja ne tik pastebėtus avarijos valdymo trūkumus, tačiau ir pateikia sprendimus, kaip būtų galima pagerinti evakuacijos planus, patobulinti strategijas ir tokioms avarijoms paruošti ne tik vyriausybę ar ekspertus, tačiau ir gyventojus (Ohba ir kt., 2021).

Apie jonizuojančiosios spinduliuotės žalą ir daugelį sveikatos sutrikimų, tokių kaip vėžys, yra gana plačiai žinoma (Hasegawa ir kt., 2015). Tačiau naujausi moksliniai tyrimai akcentuoja, kad po branduolinių avarijų itin svarbūs psichinės sveikatos sutrikimai. Moksliniai tyrimai rodo, jog po branduolinių avarijų psichinės sveikatos problemos buvo plačiai paplitusios. Pranešama apie tokius sutrikimus kaip depresija, nerimas, potrauminio streso sindromas (Bromet, 2014; Maeda ir kt., 2017). Manoma, kad daugiausiai šių psichikos sveikatos sutrikimų susiję su nerimu, kurį sukėlė branduolinių avarijų metu buvęs komunikacijos trūkumas bei laiku nesuteikta teisinga informacija gyventojams. Naujausi moksliniai tyrimai rodo, kad būtina plėsti visuomenės žinias apie radiacinę saugą ir tinkamas apsaugos priemones (Batur ir kt., 2023).

Žvelgiant iš šių dienų perspektyvos, 1986 metais Sovietų Sąjungoje (Ukrainos SSR) įvykusios Černobylio branduolinės avarijos metu mokslinės informacijos perdavimas ir dalijimasis buvo apribotas. Atsiradus internetui ir didesnėms komunikacijos sklaidos galimybėms, 2011 metais Fukušimos branduolinės avarijos metu (Japonijoje) turėjome atvirkštinę problemą – per didelį kiekį įvairios informacijos, kurią ne retai sudarė ir melagingos naujienos. Todėl buvo pripažinta, kad viešojoji komunikacija daro didelę įtaką radiologinės avarijos išėjimams, susijusioms su fizine, psichine ir socialine gerove (Crick, 2021).

Visuomenės gebėjimas tinkamai įvertinti rizikas, suprasti grėsmių pobūdį bei remtis patikima informacija iš esmės priklauso nuo to, kaip sudėtingi reiškiniai yra pristatomi viešojoje erdvėje. Informacijai krizinėse situacijose įvertinti tinkamiausia ir svarbi rėminimo teorija (angl. *framing theory*), kuri padeda perprasti, kaip išryškinami ar nutylimi tam tikri reiškiniai bei duomenys, pabrėžiant ar sumenkinant jų svarbą. Atitinkamas informacijos pateikimas gali padėti auditorijai geriau įsiminti ir suprasti perteikiamą informaciją arba atvirkščiai – nepastebėti to, kas reikšminga. Nors teoriškai žurnalistinėje veikloje siekiama objektyvumo perduodant naujienas, žurnalistai neišvengiamai pasirenka, kuriuos dalykus akcentuoti, todėl kai kurie pranešimai gali būti perteikiami kaip dominuojantys (Etman, 1993).

Radiacinė sauga – viena iš sričių, kurioje žiniasklaidos vaidmuo tampa itin svarbus krizinėse situacijose. Žiniasklaida, pasitelkdama tam tikrus žurnalistinius žanrus, vaizdinius elementus, pasirinkdama tam tikrą emocinį toną, išryškindama tam tikrus akcentus, formuoja viešąją nuomonę, kuri tiesiogiai daro poveikį įvertinant kylančias grėsmes, rizikas bei pasirengimą joms įveikti. Įtempta geopolitinė situacija, nuo 2022 metų Rusijos išplėstas karas Ukrainoje išryškino komunikacijos krizės metu analizės poreikį. Ši situacija suteikia mums galimybę pažvelgti į žiniasklaidos veikimo principus, leidžia analizuoti – kokie aspektai dominuoja ir kaip yra pateikiami viešojoje erdvėje, o kokios svarbios informacijos trūksta. Šio tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos periodinėje žiniasklaidoje pateikiamos informacijos, susijusios su radiacinė sauga, tematinę įvairovę.

Metodai

Atlikta kokybinė žiniasklaidos publikacijų turinio analizė. Nagrinėtos trijuose didžiausiuose Lietuvos žiniasklaidos naujienų portaluose (dviejuose komerciniuose – *delfi.lt*, *15min.lt*) bei valstybinio – visuomeninio transliuotojo *lrt.lt*¹ paskelbtos publikacijos.

Publikacijų atrankai pasirinkti raktiniai žodžiai „radiacija“, „jonizuojanti spinduliuotė“, „branduolinė avarija“. Kokybinei analizei atrinktos 322 publikacijos. Publikacijų tematiniam vertinimui buvo pildomas klausimyno pavidalo duomenų rinkimo instrumentas su iš anksto apibrėžtomis nagrinėjamomis tematikomis bei jų kategorijomis. Nagrinėtos temos, susijusios su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, jonizuojančiosios spinduliuotės poveikiu sveikatai, radiacinės saugomis priemonėmis bei visuomenės pasirengimu branduolinės avarijos atveju karo kontekste. Kiekybiniams skaičiavimams atlikti buvo sukurta struktūruota duomenų bazė bei naudota *R commander* programinė įranga.

¹ Lietuvos radijo ir televizijos įstatymu apibrėžta, kad Lietuvos radijas ir televizija yra viešojo įstaiga, „kurios vienintelė savininkė yra valstybė“. Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, suvestinė redakcija nuo 2024-12-19, str. 2.

Publikacijų pasiskirstymo pagal kategorinius kintamuosius vertinimui naudotas χ^2 testas. Skaitinių kintamųjų reikšmės apibūdinamos pateikiant naudota medianą, tarpkvartilinį plotį ir minimalią bei maksimalią reikšmes.

Rezultatai ir jų aptarimas

Nagrinėtose publikacijose stebimas žymus tematinis disbalansas: daugiau nei pusėje (61,8 proc.) į analizę įtrauktų publikacijų minimi jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai, kuriuos galima aptikti ore, 14,6 proc. publikacijų minimi jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai, kuriuos galima aptikti vandenyje. Rečiausiai publikacijose minimi jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai, aptinkami dirvožemyje, medicinoje ar maiste (atitinkamai 6,8 proc.; 5,9 proc.; 4,0 proc.) (1 lentelė).

Daugiau nei pusėje (66,5 proc.) publikacijų minima atominė energetika, kaip viena iš sričių, kurioje naudojama jonizuojanti spinduliuotė. Dešimt kartų rečiau (6,5 proc.) minima kita jonizuojančią spinduliuotę naudojanti sritis – krovinių patikra.

1 lentelė. Žiniasklaidoje publikacijų pasiskirstymas pagal juose aptariamus jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius

Jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai	Abs. publikacijų skaičius (n=322)	Proc.
Dirvožemyje	22	6,8
Ore	199	61,8
Vandenyje	47	14,6
Maiste	13	4,0
Medicinoje	19	5,9

Dalyje tekstų minimos prieš tai buvusios branduolinės avarijos Trijų mylių saloje (1979, JAV), Černobylyje (1986, Ukraina) bei Fukušimoje (2011, Japonija). Informacijos suintensyvėjimas buvo stebimas dėl netoli Vilniaus, Baltarusijoje 2020 m. atidarytos Astravo atominės jė-

gainės. Galiausiai, dėl keliamos grėsmės nuo 2022 m. vykstančio karo Ukrainoje užimtų Zaporizijos bei Černobylio atominių elektrinių. Taip pat pastebėta, kad daugiau nei puse (59,01%) žiniasklaidos publikacijų mini radiacinę saugą.

Didžioji dalis publikacijų susijusios su atominė energetika, tikėtina, dėl to, kad žurnalistai bei redaktoriai temas renkasi remiantis naujienų vertės (angl. *new values*) kriterijais, kurie buvo apibrėžti ir pateikti 1965 m. Johano Galtungo ir Mari Holmboe Ruge, o vėliau papildyti ir pritaikyti šiuolaikinei medijai Tony Harcupo ir Deirdrės O'Neill (Galtung ir kt., 1965; Harcup ir kt., 2001). Temos apie atominę energetiką ir grėsmes atitinka šių autorių išskirtus kriterijus: konfliktą (karas, grėsmės), netikėtumo faktorių (sukrečiantys įvykiai), artumą (įvykiai Europoje) bei svarbą (apima didelį mastą žmonių). Tuo tarpu temos apie ilgalaikę ekspoziciją, tokią kaip radono dujų – žiniasklaidoje praktiškai nestebimos (Lorenzo-González ir kt., 2019).

Radiologinės ar branduolinės avarijos priskiriamos prie sudėtingiausių ir pavojingiausių ekstremaliųjų situacijų, o visuomenės elgsena jų metu gali turėti esminės įtakos galutiniams sveikatos ir mirtingumo rodikliams (Khripunov, 2010). Nepakankamas informacijos kiekis ar neteisingai suprasta informacija gali prisidėti prie pavojingos elgsenos, todėl visuomenė turi būti šviečiama apie prevencinį elgesį dar prieš incidentui įvykstant (Rubin ir kt., 2005). Nors diskutuojama, ar visuomenė yra imli informacijai, susijusiai su radiologinėmis ar branduolinėmis avarijomis iki joms įvykstant, yra nustatyta, kad imlumas informacijai padidėja, kai grėsmė tampa akivaizdesnė (Perko ir kt., 2012; Gauntlett ir kt., 2019). Galima daryti prielaidą, kad sudėtinga dabartinė geopolitinė situacija didina visuomenės susidomėjimą apie pasirengimą branduolinėms ar radiologinėms avarijoms.

Beveik pusėje (41,6 proc.) publikacijų minima, kad jonizuojančioji spinduliuotė turi neigiamą poveikį sveikatai, daugiau nei pusėje (59,01 proc.) publikacijų minima radiacinė sauga, trečdalyje (32,3 proc.) publikacijų minimas pasiruošimas branduolinės avarijos atveju (2 lentelė). Palyginus publikacijas naujienų laikraščiuose (porta-

luose) pagal juose aptariamus jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius nustatyta, kad jonizuojančios spinduliuotės šaltinių nagrinėjimo pasiskirstymas yra panašus ($p=0,105$).

Lyginant publikacijų pasiskirstymą pagal skirtingas tematikas tarp *lrt.lt*, *15min.lt* ir *delfi.lt*, nustatyta, kad jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio sveikatai, radiacinės saugos priemonių ir pasiruošimo branduolinės avarijos atveju temos nagrinėjamos panašiu dažnumu ($p>0,05$).

2 lentelė. Žiniasklaidos publikacijų pasiskirstymas pagal juose aptariamą jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį sveikatai, radiacinę saugą bei pasiruošimą branduolinės avarijos atveju

Laikraščiai:	lrt.lt, 15min ir delfi.lt	
Rodiklis:	Abs. publikacijų skaičius (n=322)	Proc.
Žiniasklaidos publikacijos apie jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį sveikatai	134	41.68
Žiniasklaidos publikacijos apie radiacinės saugos priemones	190	59.01
Žiniasklaidos publikacijos apie pasiruošimą branduolinės avarijos atveju	104	32.30

Nagrinėtose publikacijose dažniausiai naudojamas informacinės žurnalistikos žanras – naujiena (žinia). Naujienos pateikiamos objektyviais faktais bei publikuojamos greitai. Publikacijose dažniausiai remiamasi oficialiais šaltiniais; dažnai pastebimas interviu žanras, kai pokalbis tarp žurnalisto ir pašnekovo pateikiamas klausimų-atsakymų forma: vyrauja pokalbiai su autoritetingais pašnekovais, tam tikros srities specialistais, kurie stengiasi perteikti svarbiausią informaciją bei šviesti visuomenę, todėl galima apibūdinti, jog dominuoja ekspertinis interviu. Dažnai stebimi vaizdo reportažai su apklausomis (*vox populi*), kai gatvėje apklausiami atsitiktiniai praeiviai, siekiant išgirsti jų žinias

bei nuomonę tam tikrais su radiacine sauga susijusiais klausimais. Tokie reportažai pateikiami su įterptais specialistų komentarais bei paaiškinimais ir gyventojai gali matyti vyraujančias visuomenės nuomones, stereotipus, kurie būna klaidingi (tai padeda suprasti tam tikros srities specialistas). Keliuose portaluose stebimi interaktyvūs tekstai, su žinių savikontrolės testais, siekiančiais edukacinio turinio.

Daugumoje aptartų publikacijų vyrauja ramus, informatyvus tonas, siekiantis nuraminti bei paaiškinti gyventojams svarbiausius aspektus apie radiacinę saugą bei pasiruošimą galimoms branduolinėms grėsmėms. Interaktyviame turinyje vyrauja paprastumas, žaidimo forma, kviečiant skaitytoją pasitikrinti žinias. Vizualiniai pateikimai taip pat aiškūs, be dviprasmiškų ar dramos elementų.

Publikacijų temos, susijusios su galimomis branduolinėmis grėsmėmis karo kontekste, savaime kelia tam tikrą įtampą, tačiau galima pastebėti, kad publikacijų autoriai stengiasi išsamiai pateikti faktus (tam tikrus duomenis), vengdami dramatinizuoti situaciją, kelti nepagrįstą paniką.

Nors dauguma publikacijų apie atominę energetiką bei radiacinės saugos priemones sulaukia mažai dėmesio, tačiau kai kurios publikacijos gauna didelio visuomenės dėmesio: maksimalus pasidalinimų skaičius 4216. Žiniasklaidos publikacijos apie jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį sveikatai vidutiniškai sulaukia daugiausiai skaitytojų dėmesio, kuris pasiskirstęs tolygiai (maksimalus pasidalinimų skaičius 813). Mažiausiai skaitytojų dėmesio sulaukusios temos apie pasiruošimą branduolinės avarijos atveju (3 *lentelė*). Tai rodo, jog atitinkamos temos turi potencialo būti intensyviau skaitomos, nors ir didžioji dalis publikacijų šiomis temomis lieka nepastebėtos.

Daugiausiai pasidalinimų (4216) *Facebook* socialiniame tinkle sulaukusi publikacija antraštėje stengiasi pritraukti skaitytojus epitetais „šokiruojantys“, „nebevaldomi“, kurie kelia tiek nerimą, tiek skaitytojo susidomėjimą. Toje publikacijoje, kitaip nei daugumos, matyti turinio įrėminimas, akcentavus krizę, pavojų, konfliktą.

3 lentelė. Žiniasklaidos publikacijų pasiskirstymas pagal „Facebook“ pasidalinimų skaičių *lrt.lt* ir *15min* laikraščiuose (portaluose)

Laikraščiai	<i>lrt.lt</i> ir <i>delfi.lt</i>		
Rodiklis:	Mediana (IQR)	Min	Max
Žiniasklaidos publikacijos apie atominę energetiką	6,0 (75,50)	0	4216
Žiniasklaidos publikacijos apie jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį sveikatai	19,0 (71,0)	0	813
Žiniasklaidos publikacijos apie radiacines saugos priemones	4,5 (47,0)	0	4216
Žiniasklaidos publikacijos apie pasiruošimą branduolinės avarijos atveju	1,0 (44,0)	0	336
Žiniasklaidos publikacijos apie kalio jodido vartojimą bei poveikį organizmui	5,0 (57,0)	0	336

Pabrėžtina, kad didesnis dėmesys reikalingas prevencinėms temoms, tokioms kaip pasiruošimas branduolinės avarijos atvejui, kurios nagrinėtose publikacijose aptariamose retai, nors yra itin svarbios visuomenės saugumui. Taip pat svarbu pastebėti, kad publikacijose informacija dažnai pateikiama fragmentiškai, tekstuose vyrauja viena konkreti prevencinė priemonė, nepaaiškinant, kad radiacinė sauga ir žmogaus sveikata užtikrinama kompleksiskai.

Išvados

Nors didžiausioje Lietuvos naujienų skaitmeninėje periodikoje pateikiama įvairios informacijos apie jonizuojančią spinduliuotę, jos poveikį sveikatai, radiacinę saugą ir pasiruošimą branduolinės avarijos atveju, pastebimas žymus tematinis disbalansas – oru sklindantys jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai minimi neproporcingai dažniau nei kiti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniai, dalyje publikacijų ma-

tyti turinio dramatizavimas, kuris gali sukelti nerimą ar paniką visuomenėje. Radiacinės saugos priemonės minimos dalyje publikacijų, jos dažniausiai pateikiamos fragmentiškai ir nepakankamai informatyviai.

Literatūros sąrašas

Batur, M. & Alkan, R.M., (2023). Critical issues in emergency planning for nuclear power plant accidents. *Intercontinental Geoinformation Days*, 6, pp. 266–269.

Bromet, E.J., (2014). Emotional consequences of nuclear power plant disasters. *Health Physics*, 106(2), pp.206–210. <https://doi.org/10.1097/HP.0000000000000012>

Crick, M.J., (2021). The importance of trustworthy sources of scientific information in risk communication with the public. *Journal of Radiation Research*, 62(Supplement_1), pp.i1–i6. <https://doi.org/10.1093/jrr/rraa143>

Eidy, M., Regina, A.C. & Tishkowski, K., (2024). Radon Toxicity. In *StatPearls*. StatPearls Publishing.

Entman, R.M., (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), pp. 51–58.

Galtung, J. & Ruge, M.H., (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), pp. 64–90.

Gauntlett, L., Amlôt, R. & Rubin, G.J., (2019). How to inform the public about protective actions in a nuclear or radiological incident: a systematic review. *The Lancet Psychiatry*, 6(1), pp. 72–80. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(18\)30173-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(18)30173-1)

Harcup, T. & O'Neill, D., (2001). What Is News? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2(2), pp. 261–280. <https://doi.org/10.1080/14616700118449>

Hasegawa, A. et al., (2015). Health effects of radiation and other health problems in the aftermath of nuclear accidents, with an emphasis on Fukushima. *Lancet*, 386(9992), pp. 479–488. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)61106-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)61106-0)

Khripunov, I., (2010). Involving the public in nuclear terrorism preparedness: Reflections on the Washington Nuclear Summit. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 66(4), pp. 33–41. <https://doi.org/10.2968/066004004>

Lorenzo-González, M. et al., (2019). Radon exposure: a major cause of

lung cancer. *Expert Review of Respiratory Medicine*, 13(9), pp. 839–850. <https://doi.org/10.1080/17476348.2019.1645599>

Maeda, M. & Oe, M., (2017). Mental Health Consequences and Social Issues After the Fukushima Disaster. *Asia-Pacific Journal of Public Health*, 29(2_suppl), pp.3 6S–46S. <https://doi.org/10.1177/1010539516689695>

McManus, J.H., (1994). Market-driven journalism: Let the citizen beware? (No Title).

McQuail, D., (2010). *McQuail's mass communication theory*. Sage Publications.

Ohba, T., Tanigawa, K. & Liutsko, L., (2021). Evacuation after a nuclear accident: Critical reviews of past nuclear accidents and proposal for future planning. *Environment International*, 148, 106379. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2021.106379>

Okechukwu, C., (2023). Media Influence on Public Opinion and Political Decision-Making. *International Journal of Political Science Studies*, 1(1), pp. 13–24.

Perko, T., Zeleznik, N., Turcanu, C. & Thijssen, P., (2012). Is knowledge important? Empirical research on nuclear risk communication in two countries. *Health Physics*, 102(6), pp. 614–625. <https://doi.org/10.1097/HP.0b013e31823fb5a5>

Puckett, Y., Al-Naser, Y.A. & Nappe, T.M., (2025). Ionizing Radiation. In *StatPearls*.

Rubin, G.J. et al., (2005). Psychological and behavioural reactions to the bombings in London on 7 July 2005: cross sectional survey of a representative sample of Londoners. *BMJ*, 331(7517), p. 606. <https://doi.org/10.1136/bmj.38583.728484.3A>

Sharifi, A., Dinparastisaleh, R., Kumar, N. & Mirsaiedi, M., (2022). Health effects of radioactive contaminated dust in the aftermath of potential nuclear accident in Ukraine. *Frontiers in Public Health*, 10, 959668. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.959668>

World Nuclear Association, (2025 m. birželio 19 d.). World nuclear power reactors and uranium requirements. Gauta 2025 m. liepos 5 d. iš <https://world-nuclear.org/information-library/facts-and-figures/world-nuclear-power-reactors-and-uranium-requireme>

Zolubienė, E., (2014). Socialiniai rizikos kontūrai žiniasklaidoje: televizijos naujienų pranešimų analizė. *Information & Media*, 67, pp. 136–156. <https://doi.org/10.15388/Im.2014.0.3099>